

Storm ver Frankrike

I.Némirovsky

February 12 - 19, 2007

Detta rör sig om en ofullbordad roman skriven 'in real time' under fyrtio-talets första år i Frankrike av en rysk emigré av judisk härkomst. Manuskriptet har återupptäckts först under senare år och ansetts något av en litterär sensation. Dock det är inte skrivet av en helt okänd frömgå, redan ett decennium tidigare hade hon debuterat rosats av kritikerna. Romanen är skriven med de högsta ambitionerna, avsedd att utgöra ett brett episkt melodrama över Frankrike under tysk ockupation i vilket resignationen, den bittra sväl som dem tvilliga tillsammans med sväl förstulet som entusiastiskt medlöper utgör normen med enstaka heroiska undantag. Författarinnan fick tyvärr aldrig tillfälle att avsluta sin roman, hennes judiska härkomst ledde till arrestering och påföljande frintelse efter endast ett par år, och det brottstycke som nu återstår är av synnerligen ojämn kvalitet, och detta gäller speciellt de första hundra inledande sidorna.

Att skriva en roman rör sig om att skriva sig varm. En romans syfte och intrig kan sällan planeras i förhand utan växer fram, liksom i någon högre grad de involverade karaktärerna. I mångt och mycket är romanen en form av en pastich, en pastich av Proust och Tolstoj. Tolstoj är att döma av författarinnans kvarlevande anteckningar en mycket medvetet upprätthållen förebild, medan Proust tröder fram i snirklande meningar, sinnrika metaforer, långa digressioner, samt i psykologiska anmärkningar ironiskt utstuderade. Dock hon kan inte i någon upprätthålla den Proustiska konsekvensen och tröheten, hon är inte Proust och kan således inte andas honom, bara dö och dö för honom. Det Proustiska och Tolstojska tillslaget vittnar som sagt vad om hennes litterära ambitioner och med de riskerna sådana är förknippade med.

De första inledande två hundra sidorna spretar till olika håll, ett stort antal olika figurer presenteras under några kaotiska veckors flykt ut på landsbygden. Problemet är att karaktärerna är outvecklade, de förmer inte att engagera, utan framstår mera som utskurna kartongblad. Författarinnan känner dem inte, hon konstruerar dem bara. Följden blir att situationer blir stereotypiska och konversationer styltade, och man får svårt att hålla reda på dem. Dock undantag förekommer. Verftet och mordet på den unge kyrkoherden iscensatt av hennes vanartade skyddslingar under ett besök vid ett slott i vilka de bryter sig in, är trots det melodramatiska tillslaget (författarinnan tycks ha haft sina betänkligheter drövidlag av hennes kvarlenskaps att döma) upprörande, och bilden av herden som sjunker ner i dammen efter att ha fått sitt ena gånge krossat av en sten upprör och biter sig fast i minnet. Dessa undantag tycks vara oplanerade och frukten av skrivandets hetta. Uppenbarligen skulle ett antal omskrivningar av romanen ha brunnit under det mesta av inledningens dikt och tafatheter och ersatt det med mera fulldigt material. Romanen som brottstycke är framför allt intressant i de inblickar i en romanförfattares verkstad det kan bidra med.

I romanens andra del bråkar författarinnan bli varm i kläderna och en historia bråkar utmejsla sig, en frisktig msesidig vänskap mellan en tysk officer och en uttråkad ung franssyska, vars man hon inte lskar är internerad i ett tyskt fängelset. Kvinnan bor ihop med sin bittra svärmor som harmas hennes svek och sjunker i allt större tystnad in i det stora dystra huset

i vilket de tvingats dela sitt hem med inkräktaren. Historien har potential och växer fram halvt omedvetet i författarinnans fantasi. Dock det är tminstone i sin första version alltför vertydligt. Tysken presenteras som artig och korrekt, bildad och sympatisk. Visst vidrar författarinnan en infekterad sträng här, den tyska ockupationen av Frankrike var, tminstone i jämförelse med den av tyskarna i st initierade, mycket civiliserad. Fransmännen har nederlaget, men mest utav abstrakta patriotiska skäl, som ockuperat folk har de inte så mycket att klaga på, bortsett från den antydd nationella frändringen. Men hur djupt sitter patriotismen egentligen? Drav förstulenheten som lika gärna kan utmynna i medlidenhet som aktivt motstånd, ja i själva verket i ljuset av människans cynism och verlevnadsdrift framfaller det fria. I en riktigt fulldigt skriven roman så drar läsaren sina egna slutsatser, romanens metanivå är inte en del av texten. Intelligens är att läsa mellan raderna, om författaren dessutom skriver mellan raderna, riskerar det intelligentas landet att utplånas.

Beklagas kan dock att romanen aldrig fullbordades. En människa som drar oftast endast en individuell tragedi, en författare som drar kan i förväntan (ty efterhanden freligger aldrig) glädja sig med att hans liv även har en objektiv komponent, att dess slut, inte bara innebär en subjektiv förlust. Omskriven och omarbetad, så under en period av fem sex år, skulle romanen ha utgjort en synnerligen löslig dokumentation över Frankrike under tysk ockupation. Stor litteratur däremot skulle det enligt mitt förmenande knappast ha kunnat bli, dr till vara ambitionerna alltför vidlyftiga och högrävande, dock i skillnad till den klassiska musiken finns det i litteraturen rum även för det inte allra bästa. Medan tio klassiska kompositörer måste räcka för att täcka det väsentliga inom deras område, behövs det skett ett tusen författare för att göra en jämförbar vertekning av litteraturens.

February 20, 2007 **Ulf Persson:** *Prof.em, Chalmers U.of Tech., Göteborg Sweden* ulfp@chalmers.se